

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ŞİİRE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Ahmet İhsan KAYA¹

Recep BİNDAK²

Atıf/©: Kaya, Ahmet İhsan ve Bindak, Recep. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Şiire Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 10, Sayı 2, Aralık 2017, ss.1121-1136

Özet: Bu çalışma ortaokul öğrencilerinin şiire yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Alan ve tutum ölçekleriyle ilgili literatür taraması yapıp uzman görüşleri ışığında madde havuzu oluşturulmuş, hazırlanan taslak ölçek, yeniden uzman görüşlerine sunulmuştur. Çalışmada pilot uygulama olarak 180, şiir tutumlarının belirlenmesi için ise 388 ortaokul öğrencisinden elde edilen veriler kullanılmıştır. Pilot çalışmada elde edilen verilere, madde analizi ve faktör analizi uygulanmış, 16 maddeden oluşan Şiir Tutum Ölçeği geliştirilmiştir. Şiir Tutum ölçeğinin Cronbach alfa güvenirlik katsayısının tüm ölçek için 0,87 olduğu görülmüştür. Faktör analizi sonucunda ölçeğin 4 alt boyuttan oluştuğu, açıklanan varyans oranının %56,8 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu yapı doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiş ve iyi uyum (Ki-Kare /df=1,442; TLI=,933; CFI=,944; RMSEA=,050) değerleri elde edilmiştir. Bu bulgular ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğuna dair kanıtlar sunmuştur. Ortaokul öğrencilerinin şiire yönelik tutumlarının cinsiyete göre incelenmesi sonucunda kız öğrencilerin tutumlarının erkek öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şiir Tutum Ölçeği, Şiir, Ortaokul öğrencileri.

Makale Geliş Tarihi: 16.07.2017/ Makale Kabul Tarihi: 31.10.2017

¹ Yrd. Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, e-posta: ikaya@gantep.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, Teknik Bilimler MYO, e-posta: bindak@gantep.edu.tr

Investigation of Secondary School Student's Attitude Towards Poems

Citation/©: Kaya, Ahmet İhsan ve Bindak, Recep. (2017). *Investigation of Secondary School Student's Attitude Towards Poems*, Hitit University Journal of Social Sciences Institute, Year 10, Issue 2, December 2017, pp. 1121-1136

Abstract: *The aim of this study is to examine the attitudes of the secondary school students towards poetry. Item pool was established by conducting literature search about the field and attitude scale in consideration of expert opinions. The prepared draft scale was presented to a expert group for evaluations. A draft scale consisting of 27 items was applied to a sample group of 180 students. As a result of applying item analysis and factor analysis to the obtained data, a 16-item Poetry Attitude Scale was developed. The Cronbach alpha reliability coefficient of Poetry Attitude Scale was found to be 0.87 for the whole scale. As a result of the factor analysis, it was determined that the scale had 4 sub-dimensions and the explained variance ratio was 56.8%. The resultant structure was tested by confirmatory factor analysis and good fit indexes was obtained (Chi-square / df = 1.442, TLI = 933, CFI =, 944; RMSEA =, 050). The findings show that the scale is reliable and valid. As a result of examining the attitudes of secondary school students towards poetry in term of their genders, female students' attitudes were found to be significantly higher than male students.*

Keywords: *Poetry Attitude Scale, poems, secondary school students*

I.GİRİŞ

Yaşamında güzel olan şeylere meyleden insanoğlu, duygu ve düşüncelerini bir başkasına etkili bir şekilde anlatmak ister. Bunun için de edebî türlere ve özellikle şiirlere yöneldiği görülür. Bilindiği gibi Maslow, 1943'te insanların temel ihtiyaçlarını beş başlık altında sıralamıştır. Maslow (1970: 51), *Motivation and Personality* adlı eserinde bu temel ihtiyaçlara öğrenme ve anlamanın yanında estetiğe olan ihtiyacı da eklemiştir. İnsanlık tarihi kadar kadim bir geçmişi olan edebî türlerden şiir, hem kendine has özelliği hem de yaygın kullanımı nedeniyle insanların estetik ihtiyacını karşılamada ilk sıralarda yerini almaktadır.

Şiir köklü geçmişi, sözlü-yazılı ifadeleri, çarpıcı ve etkili anlatımıyla ön plana çıkan bir türdür. Her sanat dalında olduğu gibi şiirin de herkes tarafından kabul edilen bir tanımı bulunmamaktadır. Yapılan her tanım onun özelliklerini bir yönüyle tarif etmekten ibarettir. Orhan Veli şiiri “bütün hususiyeti edâsında olan bir söz sanatı” (Orhan Veli, 1991: 29) biçiminde tanımlarken Necip Fazıl “Allah'ı, sır ve güzellik yolunda arama işi” (Kısakürek, 1992: 473) olarak görmektedir. Diğer araştırmacı ve sanatçıların yaptığı tanımlar da şiirin bir başka özeliğini ön plana çıkarmaktan ileri gitmez.

Şiir hakkında bilgilere, tariflerle olduğu gibi onun özelliklerine vâkıf olmakla da ulaşılır. Önce şiiri/edebiyatı diğer sanat dallarından farklı kılan özelliklere bakmak gerekir. Bu da bizi onun dille inşa edilen bir sanat dalı olduğuna götürür. Dil, hem edebî eserlerin üretiminde, hem bir iletişim aracı olarak yararlanılmasında hem de bilimsel çalışmalar ve yeniliklerin aktarımında kullanılan bir vasıtaadır (Çetişli, 2004: 19-37). Şiire genel olarak bakıldığında onun içerik ve yapı olarak iki ana başlık altında incelendiği görülür. Yapı, ses ve anlam kaynaşmasından oluşan unsurların bir tema ekseninde birleşmesiyle oluşur. Şiirin içeriği ve yapısı ayrılmaz bir bütündür. “Metinde ele alınan tema o yapıyla birlikte vardır. Onları birbirinden ayırmak cidden kelimenin yazılışı ve sesiyle anlamını ayırmaktır. Bu da mümkün değildir” (Aktaş, 2009: 30-31). Şekli olmayan şiirin estetik anlamda bir özünden de bahsedilemez. Şiirde muhteva, genel ve evrensel bir yapı arz eder. “Sanat eseri bu genel unsuru ele alıp kendi dünyasında öznelştirir. Konu, bir bakıma şiirin üretilmesinde bir çıkış noktasıdır. Konu, amaç değil araçtır. Şiirin değeri konuyla değil, konuyu işleyiş biçimiyle ölçülür” (Çetin, 2003: 15-16). Çetin (2003)’in bu ifadesi bizi şiirin önemli bir özelliği olan üsluba götürür ki o da şiiri diğer türlerden farklı kılan önemli bir husustur.

Her yaştaki insana hitap eden şiir dünyası “... gerçekliği bütün deneyimlerde arayan, insana var olanı bütün sarsıcılığıyla gösteren, muhteva ile görünüm çakışması suretiyle belirginleşen bir dünyadır” (Özel, 1991: 53). Yetişkinlere göre hayal gücü yüksek olan çocuklar, zihinlerinde gizemli dünyalar kurar. Bu bağlamda çocukların edebî türlerden masalla şiire büyük ilgi duydukları söylenebilir. Renkli dünyalara sahip olan şiir, müzikalite, ritim ve ses armonisi gibi unsurlarıyla çocuğu/okuyucuyu daha duygusal bir âleme sürükler. Şiirle çocuk arasındaki ilişki Valery’nin düzyazıyı yürüyüşe, şiiri ise raksa benzetmesini akıllara getirir. Çocuklar oyun kadar müziğe, müzik kadar da şiirdeki ahenge ilgi duyar. Hayati Akyol, çocukların şarkılarla tempo tutarak oyunlar oynayışını şiire olan alakalarıyla ilişkilendirir. Ona göre çocuklar, farklı duygu ve düşünceleri şiir aracılığıyla yaşayabilirler, çocuklar şiir diliyle gülebilir, hayal edebilir, hüznlenilebilir, coşabilir, cesaretlenebilir, geçmişe ve geleceğe gidip renkli âlemlerde yaşayabilirler (Açık-Önkaş, 2009: 2).

Şiirin bireye/çocuklara çok sayıda faydası olduğu bilinmektedir. Çocuklar, şiir aracılığıyla dil becerilerini geliştirir, sözcüklerin büyüsunü ve dilin mantığını kavrar. Şiir ile beslenen çocuk, yaratıcılığını geliştirerek kelimelerle bilinmedik yeni dünyalar kurar (Güleryüz, 2006: 246). İlk ve

Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda şiir okuma ve dinlemenin öğrenciye önemli kazanımlar sağladığı belirtilir. Öğrenciler şiir okuyarak okuma, dinleyerek dinleme becerileri kazanacağı gibi ezber yapmakla, metni anlamak ve çözümlenmeler yapmakla da zihinsel becerilerini geliştirir. Ayrıca şiir, değerler ve değer aktarımlarında da etkili bir araç olarak kullanılabilir. Duyulara hitabeden kendine has yapısı ve anlam derinlikleriyle öğrencilere estetik bir bakış açısı da kazandırabilir.

Şiirin duygusal gelişime de katkılar sağladığı unutulmamalıdır. “Şiir, insanın duygularını geliştirmekte ve düzene koymakta önemli bir araçtır” (Yüce, 2007: 277). İnsanın ruh dünyasının derinliklerinde biçimlenen ve kelimelerle adlandırılan şiir, çocuğun hayal dünyasındaki zenginlikle eşdeğerdir. Bu yüzden şiirin özünde, “çocuğun ve çocukça bir dünyanın saflığı ve temizliği” vardır (Yalçın ve Aytas, 2005: 207). Zira çocuklar, yetişkinler için yazılan şiirlerden de zevk duyup ondan bir şeyler almaktadır.

Her şeyden önce “çocuk şiiri çocuksu olanı yansıttığı oranda önce çocuğa göre olmalıdır. Her yaştan okura ulaşma başarısı gösteren şiir iyi çocuk şiiri sayılır” (Yüce ve diğ., 2007: 277). Çocuklara yönelik şiirler yazarken en başta onların gelişim evrelerinin dikkate alınması gerekmektedir. Özellikle çocuğun zihinsel gelişimi ile zihinlerde oluşan renkli dünyalar birbirleriyle uyum göstermelidir. Çocuk Edebiyatında en incelikli dalın çocuk şiiri olduğu söylenebilir. Çünkü çocuğun dünyası, çocuğun ruhu, çocuk kalbinin duyarlıkları çocuk şiirinin kaynağını oluşturur. Başka bir ifadeyle çocuk şiirlerinde çocuğun düşünceleri, bakışları, ilgileri yansıtılır (Şirin, 2000: 104).

Hemen her yaştaki birey, şiire ilgi duyup ona karşı olumlu tepkiler gösterir. Çocukların şiirden gerek duyuşsal gerekse dil gelişimlerinde etkin şekilde yararlandığı görülür. Şiirler vasıtasıyla çocukların hayal ve düşünce gücünün geliştiği, birçok duyguyu anlayabilip olaylara farklı açılardan bakabildiği ifade edilmektedir. Şiirlerde redif, kafiye gibi ahenk unsurlarının kullanılması, sade, anlaşılır bir dil kullanılması çocuklarda dil bilinci oluşmasına katkı sağlar. Bu nedenlerle çocukları erken yaşlarda şiirlerle tanıştırmak gerektiği söylenebilir (Yıldırım, 2012). Biçimsel farklılığı yanında duyguya da hitap etmesi yönüyle diğer türlerden ayrılan şiire ortaokul 6, 7, 8. Sınıflar Türkçe dersi öğretim programında yer verilmektedir. Yapılan bir araştırmada 8. sınıf ders kitaplarında en çok lirik şiir türüne yer verildiği ve MEB tarafından basılan ders kitabında şiir metinlerinin oranının sadece %8

olduğu belirtilmiştir (Ercan, 2014). Bireyin yaşamında oldukça önemli bir yeri olan şiire eğitim-öğretim programlarında yeterince yer verildiği söylenemez (Kaya, 2013).

Şiirin eğitim öğretimde kullanılması ile ilgili çalışmalar incelendiğinde şiirin öğrenci gelişimi ve eğitim çıktıları üzerindeki etkileri ile öğrenci tutumlarının ele alındığı görülmektedir. Örneğin Avcı vd. (2009) 6. sınıf Türkçe dersi şiir konusu için tasarlanan farklılaştırılmış sınıf ortamının, öğrencilerin öğrenme düzeyi ve birlikte çalışmaya gönüllülük, derse ve öğretmene karşı tutum üzerindeki değişimleri incelemişlerdir. Bir başka çalışmada Kıbrıs (2008) şiir okumanın yazılı ve anlatım becerilerinin geliştirilmesinde nasıl etkili olabileceği üzerinde durmuştur. Türkçe dersi okuma, yazma, dinleme ve konuşma etkinliklerini içine alan bir ifade ve beceri dersi olup diğer derslerdeki başarı düzeyinin yükseltilmesinde bir araç olarak geliştirilmelidir. Dilini eksiksiz ve kusursuz kullanan bir öğrenci, bütün derslerinde başarılı olacağı gibi, duygu ve düşüncelerini rahat aktarabilmenin verdiği ruhsal hazzı da yaşayacaktır. Bu becerilerin gelişmesinde şiir okuma etkinliklerinin de önemli bir payı olduğu açıktır (Kıbrıs, 2008). Yapılan çalışmalara göre şiirle öğretimin öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı fen bilgisi dersinde konuların şiirlerle öğretilmesi öğrenci başarısını arttırmada geleneksel öğretim yöntemlerine göre daha etkili olduğu rapor edilmiştir (Akyol ve Dikici, 2009). Çencen ve Berk (2014), Ceylan (2008), Çıplak ve Atıcı (2016) tarafından yapılan çalışmalarda şiir kullanımının direk ve dolaylı etkileri üzerinde durulmuştur. Türkcan ve Girmen (2012) çalışmalarında ilköğretim öğrencilerinin yazdıkları şiirleri göstergebilimsel olarak incelemişlerdir.

Şiir tutumu üzerinde yapılmış çalışma çok nadirdir. Bayat (2006) doktora tez çalışması kapsamında üniversite öğrencilerinin şiire yönelik tutumlarının, şiirsel imgelerin anlamlandırılması üzerindeki etkisini incelemiştir. Adı geçen çalışmada üniversite öğrencilerine yönelik geliştirilen 41 maddelik şiir tutum ölçeği geliştirilmiştir.

Herhangi bir disiplin alanına dair beceri ve bilgilerin kazandırılabilmesi için öncelikle kişinin o disipline karşı olumlu tutum beslemesi, başka bir deyişle o disiplini başarabileceğine inanması gerekir (Kaya vd., 2009). Şiirin öğrencinin duyuşsal ve sosyal gelişiminde önemli bir araç olması, beraberinde şiire yönelik öğrencilerin tutumlarının belirlenmesini de gerekli kılmaktadır. Çünkü öğrencinin bir derse ve ya bir sanat dalına karşı tutumu onun

öğrenme aktiviteleri üzerinde güdüleyici bir etkiye sahip bulunduğu bilinmektedir (Senemoğlu, 2007). Dolayısıyla öğrencilerin şiire yönelik tutumlarının belirlenmesi, araştırmaya değer bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin şiire yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla standart bir ölçme aracına ihtiyaç olduğu açıktır. Literatürde ortaokul öğrencilerinin şiire karşı tutumlarını ölçen herhangi bir araca rastlanmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin şiire yönelik tutumlarını ölçebilecek güvenilir ve geçerli bir araç geliştirilmesi amaçlanmıştır.

II. YÖNTEM

Araştırmanın modeli genel taramadır. Ölçek geliştirme aşamasında 180 öğrenciden elde edilen veriler kullanılmıştır. Öğrencilerin şiire yönelik tutumlarının incelenmesi amacıyla 394 kişiye 16 maddelik Şiir Tutum Ölçeği ve demografik bilgi formundan meydana gelen anket uygulanmıştır.

A. Çalışma Grubu

Bu çalışmada veriler iki aşamada toplanmıştır. İlk aşamada ölçek geliştirme çalışması için Gaziantep'te öğrenim gören ve basit rastgele metotla belirlenen 180 öğrenciden elde edilen veriler kullanılmıştır. Şiir Tutum Ölçeği geliştirme aşamasında Açıklayıcı faktör analizi bu veriler ile gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada Ortaokul öğrencilerinin tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlandığından örneklem olarak Gaziantep, Adana ve Şanlıurfa illerinde bulunan ve rastgele belirlenen 6 ortaokulda öğrenim gören 394 öğrenciden veri toplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi ikinci aşamada toplanan veriler ile gerçekleştirilmiştir.

B. Veri Toplama Aracı

Çalışmanın ilk aşamasında veri toplama aracı olarak 27 maddeden oluşan taslak ölçek formu kullanılmıştır. İkinci aşamada Şiir Tutum Ölçeği ve 5 sorudan oluşan kişisel bilgi formunun yer aldığı veri toplama aracı kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda öğrencilere yöneltilen kapalı uçlu sorular ve seçenekleri aşağıdaki gibidir:

Cinsiyet (a. Kız b. Erkek), Sınıf (a. 5. sınıf b. 6. Sınıf c. 7. sınıf d. 8. sınıf), Hiç şiir yazdınız mı? (a. Evet yazdım b. Hayır yazmadım), İlginizi en fazla çeken meslek hangisidir? (a. Film yönetmenleri b. Tiyatro oyuncuları c. Roman

yazarları d.Şairler e.Ressamlar), Sanat denince aklınıza gelen ilk şey hangisidir? (a.Resim b.Müzik c.Tiyatro d.Edebiyat e.Sinema)

C.Verilerin Analizi

Verilerin analizi iki aşamada ele alınmıştır. Şiir Tutum Ölçeği'nin geliştirilmesi ilk aşamayı oluşturmaktadır. Veri analizinin ikinci aşamasında öğrencilerin şiire yönelik tutumları bağımlı değişken olarak ele alınıp tutum puan ortalamaları kişisel değişkenlerine göre karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin şiir tutum puanları maddenin olumlu olumsuz olmasına göre ve yüksek puan daha olumlu tutumu gösterecek şekilde puanlanması ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde korelasyon, faktör analizi, t test ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) teknikleri kullanılmış, hesaplamalar SPSS 22 ve AMOS 16 paket programları ile elde edilmiştir.

III. ŞİİR TUTUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRİLMESİ

Şiir Tutum Ölçeğini geliştirmek amacıyla Likert tipi ölçek geliştirme aşamalarına (Tavşancıl, 2002) dikkat edilmiştir. Literatürde benzer ölçeklerin incelenmesi (Bayat, 2006; Susar-Kırmızı ve Beydemir, 2012; Topçuoğlu-Ünal ve Köse, 2015) sonucu bir madde havuzu oluşturulmuş, madde havuzundaki ifadelerin ölçek maddesi olup olmayacağına Türk Dili ve Edebiyatı, eğitim bilimleri ve ölçme değerlendirme alanında öğretim elemanlarından oluşan bir uzman gruba sunulmuştur. Böylece ölçek maddeleri anlaşılır olmuş ve ortaokul öğrencilerinin şiir hakkında kolayca yargılarını belirtebileceği hale getirilmiştir. Alınan dönütler sonucunda 27 maddeden oluşan ve 5 dereceli Likert tipinde bir taslak ölçek oluşturulmuştur. Taslak ölçek, pilot uygulaması için Gaziantep ilinin farklı iki semtinde bulunan iki ortaokulun 6, 7 ve 8. sınıflarından rastgele belirlenen birer şubede öğrenim gören 180 (102 kız, 72 erkek) öğrenciye uygulanmıştır. Veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra SPSS 22 paket program ile analiz edilmiştir. Maddelerin tek tek güvenilirliğe katkı sağlayıp sağlamadıklarını belirlemek amacıyla madde-toplam puan korelasyonları ile madde silindiği takdirde Cronbach alfa katsayıları incelenmiştir. s13 ile s18 numaralı maddelerin güvenilirliği düşürdüğü görülmüş ve bunlar daha sonraki analizlere dahil edilmemiştir. Kalan 25 maddeye Açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Verilerin faktör analizine uygun olduğu KMO=,913 ve Bartlett Testi (kikare=1766,78; sd= 300; $p<0,001$) değerlerine bakılarak (Büyüköztürk, 2007) karar verilmiştir.

Faktör analizinde bir maddenin bir faktör altında yer alma ölçütü olarak faktör yükünün en az 0,45 olması ve sadece bir faktör altında yüksek yük değeri alması esas alınmıştır. Ayrıca iki faktördeki yükleri arası fark 0,10'dan az olan maddeler "binişik madde" olarak kabul edilerek ölçekten çıkarılmıştır. Faktörleştirme için temel bileşenler (Principal component) tekniği ve faktör döndürme için Varimax dik döndürme tekniği uygulanmıştır. Faktör sayısı için Kaiser kuralı, yani özdeğeri 1'in üzerinde olan faktör sayısı kabul edilmiştir. Yapılan ilk faktör analizinde maddelerin 5 faktöre ayrıldığı, ve bazılarının (s8, s25, s15, s2, s16 ve s7) binişik olduğu görüldü, bunlar analiz dışı bırakıldıktan sonra faktör yükleri tekrar hesaplandığında faktör sayısının 4 olduğu ayrıca s1 ve s3 maddelerinin yüklerinin 0,45'in altında olduğu görülmüştür. Bunlar da analiz dışı bırakıldıktan sonra tekrar faktör yükleri hesaplandığında 4 faktör ve 16 maddeden oluşan ölçek yapısı elde edilmiştir. Her bir maddenin en yüksek yük değeri Tablo-1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Maddelerin faktörlere dağılımı ve faktör yükleri

	Component			
	1	2	3	4
s10. Şiir yazmak düşüncelerimi sonsuz kılıyor	,74			
s19. Şiir insana güzel şeyler düşündürüyor	,71			
s20. Şiirle uğraşmak insanın ruhunu dinlendiriyor	,69			
s9. Canım sıkkın olduğunda şiir okumak beni rahatlatır	,66		,44	
s6. Şiir yazdığımında kendimi mutlu hissedirim	,61			
s27. Genellikle şiirleri anlamsız bulurum		,76		
s11. Şiir dinlerken (sıkılırım) huzurum bozulur		,71		
s22. Şiirle ilgili ödevler beni hep sıkmıştır		,68	,46	
s14. Şiir ezberlemek benim için işkence gibi		,57		
s5. Başkasının şiir okumasını dinlemekten hoşlanırım			,68	
s17. Ders dışı zamanlarda şiirle ilgilenirim			,61	,43
s4. Türkçe derslerinde şiir konularına daha fazla yer verilmelidir			,61	
s12. Şairlerin hayatını büyük zevkle okurum			,46	
s26. Sevdiğim şiirleri arkadaşlarımla paylaşırım				,74
s23. Şiirler üzerinde yorum yapmaktan zevk alırım				,70
s21. Başkalarına şiir okumayı severim				,58
Faktör için özdeğer	12,89	2,17	2,11	1,92
Faktörün açıkladığı Varyans oranı (%)	18,07	13,57	13,19	12,00

Tablo 1'de görüldüğü gibi 10, 19, 20, 9 ve 6. maddeler birinci faktör altında; 27, 11, 22, 14. maddeler ikinci faktör altında; 5, 17, 4, 12. maddeler üçüncü faktör altında ve 26, 23, 21. maddeler dördüncü faktör altında toplanmıştır.

Açıklanan toplam varyans oranı %56,84 olmuştur. Faktörlerin her birinin varyansa katkısı ve özdeğerleri Tablo-1'in en alt satırlarında verilmiştir.

Faktör isimlendirme: faktörler altında toplanan madde ifadeleri incelendikten sonra faktör isimlendirme araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Buna göre; F1 (6, 9, 10, 19, 20) duygusal tutum, F2 (11, 14, 22, 27) negatif tutum, F3 (4, 5, 12, 17) akademik tutum, F4 (21, 23, 26) faaliyet tutumu olarak adlandırılmıştır. Faktörler birbirleri ile ve toplam ölçek ile korelasyonları, ayrıca her bir faktörün iç tutarlılık güvenirlik katsayıları Tablo-2'de sunulmaktadır.

Ölçeğin tümü için Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı 0,87 olarak hesaplanmıştır. Madde-toplam puan korelasyonları, madde silindiği taktirde Cronbach alfa katsayıları, açılımlı faktör analizi faktör yükleri ile doğrulayıcı faktör analizi standardize yol katsayıları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 2: Faktörlerin birbirleri ile ve toplam ölçek ile ilişkisi

Korelasyonlar n=180	F1 Duygusal	F2 Negatif	F3 akademik	F4 Faaliyet	TOPLAM ŞİİR Ö.
F1 Duygusal	1	,45**	,59**	,56**	,86**
F2 Negatif		1	,43**	,38**	,71**
F3 Akademik			1	,50**	,80**
F4 Faaliyet				1	,75**
Toplam 16madde					1
Ort ± sapma	3,13±1,09	4,05±1,01	3,01±,98	3,16±1,18	3,33±,84
Cronbach alfa	0,82	0,72	0,62	0,65	0,87

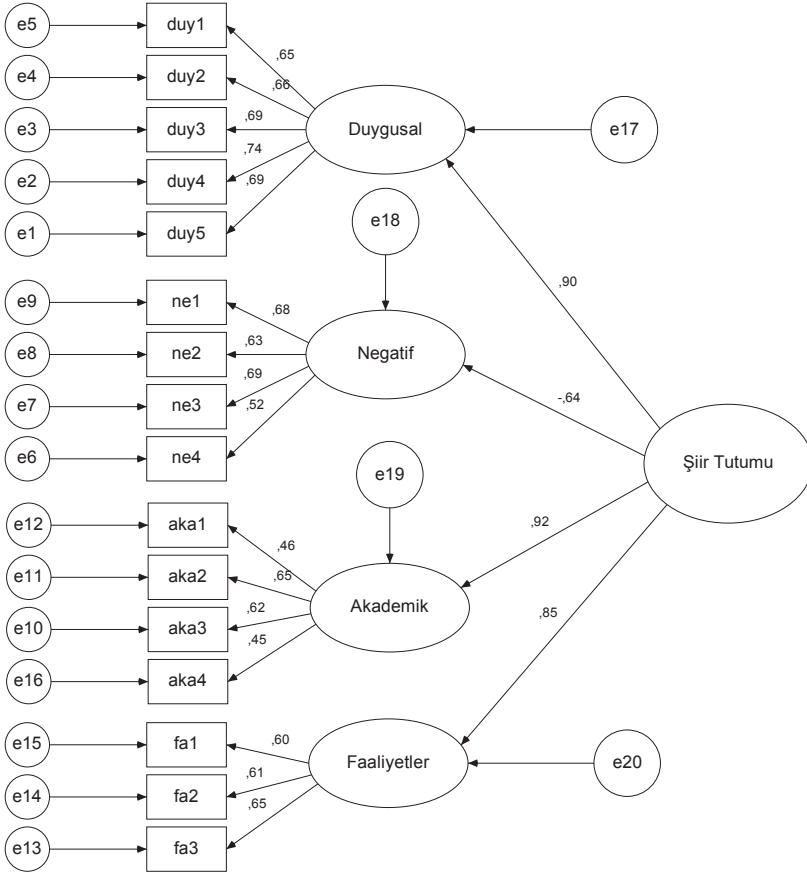
** : p<0.01

Tablo 3: Şiir Tutum Ölçeği'ni oluşturan maddelere ait çeşitli istatistikler

Ş.T.Ö. maddeleri	Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu	Madde silindiğinde Cronbach's Alpha	Faktör yükü (AFA)	Standardize yol katsayısı (DFA)
s10	,54	,86	,74	,65
s19	,58	,86	,71	,66
s20	,58	,86	,69	,69
s9	,62	,86	,66	,74
s6	,62	,86	,61	,69
s27	,44	,86	,76	,68
n11	,47	,86	,71	,63
s22	,48	,86	,68	,69
s14	,40	,87	,57	,52
s5	,39	,87	,68	,46
s17	,54	,86	,61	,65
s4	,52	,86	,61	,62
s12	,41	,87	,46	,45
s26	,48	,86	,74	,60
s23	,50	,86	,70	61
s21	,20	,86	,58	,65

D. Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda bulunan 16 maddelik ve 4 boyuttan oluşan ölçeğin veriler tarafından doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bilindiği gibi doğrulayıcı faktör analizi genellikle açımlayıcı faktör analizinden sonra uygulanan ve ölçek geliştirme sürecinde son derece etkili olan bir yöntemdir (Şimşek, 2007:5). AMOS 16 programı ile yapılan doğrulayıcı faktör analizinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Chi-square=144,216 sd=100 kıkare/df=1,442 GFI=,912 TLI=,933 CFI=,944
RMSEA=,050

Şekil 1. Şiir Tutum Ölçeği'ne ait doğrulayıcı faktör analizi diyagramı.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeksleri ki-kare = 114,216 , ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı 1,442, GFI = 0,912, TLI = 0,933, CFI = 0,944, RMSEA = 0,050 şeklinde elde edilmiştir. Elde edilen bu indeks değerleri Şiir Tutum Ölçeği'nin 4 boyut ve 16 maddelik yapısını doğrulamaktadır. Çünkü elde edilen uyum indeksleri iyi uyum veya kabul edilebilir uyum değerlerini sağlamaktadır (Bayram, 2013:138). Bu bulgulara göre Şiir Tutum Ölçeği'nin AFA sonucu elde edilen 16 madde ve 4 alt boyuttan oluşan yapısının DFA ile doğrulandığı dolayısıyla ölçeğin yapı geçerliğinin sağlandığı söylenebilir.

E.Öğrencilerin Şiire Yönelik Tutumlarının Kişisel Değişkenlerine Göre Karşılaştırılması

Bu bölümde ortaokul öğrencilerinin şiire yönelik tutumları cinsiyet, sınıf, şiir yazıp yazmadığı, ilgisini en fazla çeken meslek ve sanat denince ilk aklına gelen faaliyet gibi bazı kişisel değişkenlere göre incelenmiştir.

1.Cinsiyete göre öğrencilerin şiir tutumları;

Tablo 4: Cinsiyetlerine göre öğrencilerin şiir tutumlarının karşılaştırılması

Cinsiyet	N	Ortalama	Std.sapma	t-değeri
kız	219	3,71	,76	5,23**
erkek	175	3,31	,73	

**: $p < 0,01$

Cinsiyetlerine göre öğrencilerin şiir tutumlarına bakıldığında kız öğrencilerin daha olumlu tutuma sahip oldukları görülmektedir. Kız ve erkek öğrenci tutumları arasında görülen bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=5,23$; $p < 0,01$).

2.Sınıf düzeyine göre öğrencilerin şiir tutumları;

Tablo 5: Sınıf düzeyine göre öğrencilerin şiir tutumlarının karşılaştırılması

Sınıflar	n	Ortalama	Std. Sapma	ANOVA F-Test	Fark
5.sınıf	38	3,70	,75	0,74; $p > 0,05$	yok
6.sınıf	102	3,55	,76		
7.sınıf	127	3,49	,85		
8.sınıf	127	3,52	,72		
Toplam	394	3,54	,77		

Levene homojenlik test istatistiği = 1,55 ($p > 0,05$)

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre şiire yönelik tutumlarının benzer olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama 5. sınıf öğrencilerine ait, en küçük

ortalama ise 7. sınıf öğrencilerine aittir. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre sınıf düzeyleri arasında görülen bu fark anlamlı bulunamamıştır ($F=0,74$; $p>0,05$).

3. Şiir yazıp yazmadığına göre öğrencilerin şiir tutumları;

Şiir yazma ile şiire yönelik tutum arasındaki ilişkinin bir ölçüsü olarak öğrencilerin “duygularınız anlatmak için hiç şiir yazdınız mı” anket sorusuna verdikleri cevaplar kullanılmıştır. Söz konusu bu soruya ‘Evet’ cevabı verenler ile ‘Hayır’ cevabı verenlerin şiire yönelik tutumları karşılaştırılmış, sonuçlar Tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6: Şiir yazma ile şiir tutumu arasındaki ilişki

Hiç şiir yazdınız mı?	n	Ortalama tutum puanı	Std. Sapma	t-test
Evet şiir yazdım	191	3,86	,71	8,57**
Hayır şiir yazmadım	201	3,25	,71	

**: $p<0,01$

Tablo 6’daki bulgulara göre ‘Evet’ cevabı verenlerin tutum puanları ortalaması 3,86 ve ‘Hayır’ cevabı verenlerin tutum puanları ortalaması 3,25 olduğu görülmüştür. Yapılan t testi sonucunda görülen bu farkın 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu ($t=8,57$; $p<0,01$) belirlenmiştir.

4. İlgi duyduğu sanatçılara öğrencilerin şiir tutumları;

Tablo 7: Öğrencinin en çok ilgisini çeken meslek ile şiir tutumu arasındaki ilişki

İlginizi en fazla çeken meslek hangisidir?	n	Ortalama*	Std. Sapma	F-Test	Fark
Film yönetmenleri	114	3,35b	,74	8,33**	Şair>hepsi
Tiyatro oyuncularını	67	3,46b	,77		
Roman yazarları	40	3,61b	,68		
Şairler	55	4,04a	,69		
Ressamlar	111	3,53b	,78		

**: $p<0,01$;

*: farklı harfler ile gösterilen ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (Tukey HSD, $\alpha=0,05$)

Öğrencilerin “En çok ilginizi çeken meslek hangisidir” sorusuna verdikleri cevaplara göre şiir tutum puan ortalamaları incelendiğinde “şairler” cevabını

verenlerin en yüksek puana sahip olduğu, diğer meslekleri seçenlerin puan ortalamalarının 3,35-3,61 arasında değiştiği görülmüştür. Yapılan varyans analizi sonuçlarına göre görülen farklılıkların anlamlı olduğu ($F=8,33$; $p<0,01$) anlaşılmıştır. Farkın kaynağı için Tukey-HSD test sonuçları kullanılmıştır. Sonuçta “şairler” cevabını verenlerin tutum puan ortalamalarının diğer tüm gruplardan anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

5. Sanat denince aklınıza gelen ilk şeye göre öğrencilerin şiir tutumları;

Öğrencilerin “sanat denince ilk olarak aklınıza hangisi gelir” sorusuna verdikleri cevaplara göre şiir tutum puan ortalamaları Tablo 8’de sunulmaktadır. Tablo 8 incelendiğinde sırasıyla sinema (3,07), müzik (3,42), resim (3,52), tiyatro (3,65) ve edebiyat (3,85) cevabını verenlerin düşükten yükseğe doğru sıralandıkları görülmektedir. Yapılan varyans analizi sonuçlarına göre görülen farklılıkların anlamlı olduğu ($F=5,11$; $p<0,01$) anlaşılmıştır. Farkın kaynağı için Tukey-HSD test sonuçları kullanılmıştır. Sonuçta “edebiyat” cevabını verenlerin resim, müzik ve sinema cevabı verenlere göre tutum puanlarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8: “Sanat denince ilk olarak aklınıza hangisi gelir” sorusuna verilen cevap ile şiir tutumlarının ilişkisi

Sanat denince aklınıza gelen ilk şey hangisidir?	n	Ortalama*	Std. Sapma	F-Test	Fark
Resim	212	3,52 b	,75	5,11**	Ed-res
Müzik	76	3,42 bc	,82		Res-sin
Tiyatro	27	3,65 ab	,80		Ed-müz
Edebiyat	57	3,85 a	,70		tiy-sin
Sinema	22	3,07 c	,68		Ede-sin

*: farklı harfler ile gösterilen ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (Tukey HSD, $\alpha=0.05$) **: $p<0,01$

IV. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerine yönelik bir Şiir Tutum Ölçeği geliştirilmiştir. Faktör analizleri sonucunda ölçeğin 16 madde ve 4 alt boyuttan oluştuğu, açıklanan toplam varyansın %56.84 olduğu ve iç tutarlılık güvenirlik katsayısının 0.87 olduğu bulunmuştur. Gerek açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri gerekse madde analizi bulguları Şiir Tutum Ölçeği'nin güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğuna dair kanıtlar sunmuştur. Şiir Tutum Ölçeği kullanılarak ortaokul öğrencilerinin şiire yönelik tutumları ölçülebilir.

Ortaokul öğrencilerinin şiir tutum düzeyleri karşılaştırıldığında kızların erkeklere göre ve hayatlarında daha önce şiir yazarların hiç şiir yazmayanlara göre anlamlı derecede daha olumlu tutuma sahip olduğu elde edilmiştir. Bunun yanında öğrencilerin sınıf seviyesine göre şiire yönelik tutum puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Öğrencilerin şiir tutumları ile ilgili diğer bulguya göre en çok ilgisini çeken meslek grubu olarak “şairler”i belirtenlerin tutumları diğer tüm gruplardan anlamlı derecede daha yüksektir. Ayrıca sanat denince aklınıza ilk gelen şey olarak “Edebiyat” işaretleyen öğrencilerin şiire yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Bu bulgular aynı zamanda geliştirilen Şiir Tutum Ölçeği'nin tutarlı ölçme yaptığı bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir. Sonuç olarak bu çalışmada geliştirilen Şiir Tutum Ölçeği'nin ortaokul öğrencilerinin şiire yönelik tutumlarını ölçmede güvenilir ve geçerli bir araç olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada geliştirilen ölçek kullanılarak öğrencilerin şiir tutumlarının çeşitli değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi önerilebilir. Özellikle öğrencilerin şiir tutumlarının çeşitli duyuşsal ve psiko-motor beceriler ile ilişkisini çok daha geniş bir örneklem üzerinde inceleyen araştırmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- AÇIK-ÖNKAR, N. (2009), “Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Şiirin Yeri”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi İLKE*, 23, ss. 1-12.
- AKYOL, C., ve DİKİCİ, A. (2009), “Şiirle Öğretim Tekniğinin Öğrencilerin Başarı ve Tutumlarına Etkisi”, *İkögretim Online*, 8(1), ss. 48-56.
- AVCI, S., YÜKSEL, A., SOYER, M., ve BALIKÇIOĞLU, S. (2009), “Şiir Bilgisi Konusu İçin Tasarlanmış Farklılaştırılmış Sınıf Ortamının Öğrenciler Üzerinde Yarattığı

- Bilişsel Ve Duyuşsal Değişimler”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3), ss. 1043-1084.
- BAYAT, N. (2006), *Şiire Yönelik Tutumların Ve Ön Örgütleyicilerin Şiirselleşmelerinin Anlatılması Üstündeki Etkiliği*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- BAYRAM, N. (2013), *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş AMOS Uygulamaları*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2.Baskı.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2007), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Akademi, Ankara.
- CEYLAN, H. (2008), “Yabancı Dil Olarak İngilizce’nin Öğretiminde Şiirin Kullanımı”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), ss. 116-121
- ÇENCEN, N., ve BERK, N. (2014), “Ortaöğretim T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde şiir kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri”, *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 3(1), ss. 1-23.
- ÇETİN, N. (2003), *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Öncü Basımevi, Ankara.
- ÇIPLAK, E., ve ATICI, M. (2016), “Grupla Psikolojik Danışmada Şiir Kullanımının Üniversite Öğrencilerinin Empati ve Duygu Farkındalığı Düzeylerine Etkisi”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(45), ss. 115-127
- ERCAN A.N. (2014), “8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Şekil, Tema ve Tür Açılımlarından İncelenmesi”, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), ss. 15-27.
- GÜLERYÜZ, H. (2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- KAYA, M. (2013), “Okuma Yazma Öğretiminde Şiir”, *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 10(1), ss. 49-96.
- KAYA, A. İ., ARSLANTAŞ, H. İ., ve ŞİMŞEK, N. (2009), “İlköğretim Öğrencilerinin Türkçe Dersine Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi ESOSDER*, 8(30), ss. 376-387.
- KIBRIS, İ. (2008), “Okuma ve yazma çalışmalarında Şiir Etkinliklerinden Nasıl Yararlanılabilir?”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), ss. 53-66.
- KISAKÜREK, N. (1992), *Çile Bütün Eserleri*, Büyükdoğu, İstanbul.
- MASLOW, A. H. (1970), *Motivation And Personality* (Second Edition), Harper & Row Publishers, Inc., USA.
- MEB (2006), *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programı*. MEB Yayınları, Ankara.
- ORHAN V. (1991), *Bütün Şiirleri*, Adam Yayınları, İstanbul.
- ÖZEL, İ. (1991), *Şiir Okuma Kılavuzu*, Çıdam Yayınları. İstanbul.
- SENEMOĞLU, N. (2007), *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*, Gönül Yayıncılık, Ankara.
- SUSAR-KIRMIZI, F., ve BEYDEMİR, A. (2012), “İlköğretim 5.Sınıf Türkçe Dersinde Yaratıcı Yazma Yaklaşımının Yazmaya Yönelik Tutumlara Etkisi”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), ss. 319-337.
- ŞİMŞEK, Ö. F. (2007), *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş*, Ekinoks Yayınları, Ankara.
- ŞİRİN M. R. (2000), *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- TAVŞANCIL, E. (2002), *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel, Ankara.
- TOPÇUOĞLU-ÜNAL, F., ve KÖSE, M. (2014), “Türkçe Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirilmesi: Bir Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması”, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), ss. 233 - 249
- TÜRKCAN, B., ve GİRMEN, P. (2012), “İlköğretim Öğrencilerinin Şiir ve Resimlerinin Göstergebilimsel Analizi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (ESOSDER)*, 11(42), ss. 241-263.
- YALÇIN, A., ve AYTAŞ, G. (2005), *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ, Ankara.
- YILDIRIM, E. (2012), *Şiirin Türkçe Eğitimindeki İşlevi ve İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Yerinin İncelenmesi*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- YÜCE, K., KARACA, N. T., KÖKSALAN, B., NUHOĞLU M. M., ve BİLGEGİL, Z. (2007), *Çocuk Edebiyatı*, Lisans Yay., İstanbul.

EK. Şiir Tutum Ölçeği (son şekli)

Madde taslak kodu	ŞİİRT TUTUM ÖLÇEĞİ	Hiç katılmıyorum	Biraz katıyorum	Orta derecede katıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
s10	1.Şiir yazmak düşüncelerimi sonsuz kılıyor					
s27*	2.Genellikle şiirleri anlamsız bulurum					
s5	3.Başkasının şiir okumasını dinlemekten hoşlanırım					
s26	4.Sevdiğim şiirleri arkadaşlarımla paylaşıyorum					
s19	5.Şiir insana güzel şeyler düşündürüyor					
s11*	6.Şiir dinlerken (sıkılırım) huzurum bozulur					
s17	7.Ders dışı zamanlarda şiirle ilgilenirim					
s23	8.Şiirler üzerinde yorum yapmaktan zevk alırım					
s20	9.Şiirle uğraşmak insanın ruhunu dinlendiriyor					
s22*	10.Şiirle ilgili ödevler beni hep sıkıkmıştır					
s4	11.Türkçe derslerinde şiir konularına daha fazla yer verilmelidir					
s21	12.Başkalarına şiir okumayı severim.					
s9	13.Canım sıkkın olduğunda şiir okumak beni rahatlatır					
s6	14.Şiir yazdığımda kendimi mutlu hissederim					
s14*	15.Şiir ezberlemek benim için işkence gibi					
s12	16.Şairlerin hayatını büyük zevkle okurum					

*:Negatif maddeler (s27, s11,s22,s14) tersten puanlanmaktadır